

ÁLLATOK VÉDELME.

A KOLOZSVÁRI ÁLLAT-VÉDŐ-EGYESÜLET

Szerkesztőség:

SZÉCHY-VILLA

I. EMELET

hová a kértratok, tudakozódások, előfizetések küldendők.

HAVI KÖZLÖNYE.

Szerkesztő:

SZECHY KÁROLYNE LORENZ JOSEPHINE,

az Egyesület elnöke.

Tagoknak

tagsági díj fejében:

Előfizetési ár:

Egész évre 1 frt — kr
Fél " — " 50 kr
Számunként 10 kr.

Harmadik évfolyam.

Kolozsvár, 1898. május 1.

8. szám.

AZ ÁLLATOK ÉS A ZENE.

Ismeretes tény, hogy sok *kutya* nem bírja el a zenét. Idegessé lesz a zenétől, vonítani kezd és »szívhezszóloan« panaszolja el keservét az — égnek. A londoni állatkertben nemrég kísérleteket tettek, hogy milyen hatással van a zene az egyes állatokra. Hát bizony a *királytigris* a hegedűszóra dorombolni kezdett, de már a furulyát nem sokáig hallgatta türelemmel: egészen megvadult, fölugrott a falra, ordított, végig futott a rostély mellett és kétségbeesetten csapkodta farkával a vaspálczákat. Ilyen „paraszt“ magaviselet után jobbnak látták a tigrist a dudaszótól megkímélni. Egy Jack nevű fiatal *orangutang* pedig eleinte nagy áhítattal hallgatta a hegedűszót, végre azonban a félelem látható jeleivel — mert hát a majom is olyan mint az ember; fél, bizalmatlankodik attól, a mit nem ért, — a ketrecz hátsó részébe huzódott, elbujt. Lehet azonban, hogy csak a darab nem tetszett neki, mert a mikor más darabokat huztak, újra előre ment a rácsához és nagyon komolyan és figyelmesen — mint kevés kritikus szokott, — füleit. A flota-hangokkal szemben is egészen tisztességesen viselte magát Jack, a mikor pedig dudálni kezdtek neki, az összes jelenlevők meglepetésére oly nagyon jó kedve támadt, hogy ide-oda ugrált, akárcsak a „Ferikisasszony“-ban szokás, — száimaszálakat dobált föl a levegőbe és cigánykerekeket hányt — világosan a *táncz* legeslegesítő kezdeteiként. De az állatországoknak talán egyik tagja sem oly zenekedvelő, mint a *zöld gyík*. Tapasztalták, hogy furulyázást hallva, kijön rejtekhelyéből még pedig oly közelre, hogy kézzel is meg lehetne fogni. Egy zöld-gyík öt délután egymásután előjött, valahányszor a furulyaszót meghallotta. Egy másik zöld-gyík három délután bujt elő rejtekeiből, a mint a furulyázást hallotta, két délután egymásután, a harmadik „hangverseny“ pedig két nappal később volt. Hogy milyen nagy és értelmes zenészek a *madarak*, a kik nemcsak egymástól eltanulják a nótákat, hanem az embertől is, és milyen meg-

adással tánczol a *medve* parancsszóra, az oly nagyon ismeretes, hogy külön feljegyezni szinte fölösleges.

Érdekes egy pár tudós állítása is, hogy a legjobb zenei hallása az állatok közt: a *leutyának* (minden vonítása daczára), meg a *lónak* van, a mi a czirkuszi előadásokban a pontos tánczban is látható. Igaz, hogy nyilvános helyeken már — *bolhát* is látunk tánczolni horribile dictu, de ezt nem annyira a »kedves« állat zenei érzékének, mint inkább valamely láthatatlan czérnaszálnak tulajdonítanak. Lehet különben, hogy ez rágalmazás, hisz a világ oly irigy!

Lady Lawrence.

A zsiraffok pusztulása.

Miután nálunk minden jobbfajta állatseregletnek van egy zsiraffja, nem is gondolnók, hogy voltaképpen mennyire alkonyodóban van a derék »nyakorjánok« fölött az ég. A *londoni* állatkert egy hosszú nyaku lakójának a halála alkalmából írt e felől érdekes dolgokat egy angol Afrika-utazó. Manap már könnyebben szerezhetnek az állatkertek elefántot és rhinocerosot, mint zsiraffot. Angliába például már 1894. óta nem került egy sem. A londoni állatkert zsiraffjai annak a párnak a leszármazói voltak, amelyet *Thibaut* hozott a *Sudán*-ból, 1834-ből. Ez az érdemes család azonban 1892-ben kihalt. Három évi nélkülözés után egy újabb zsiraffpárt kapott a londoni állatkert s ennek az egyik fele, még pedig a férfiú a most elköltözött derék nyakorján. De a hazájukban is igen megritkultak már, a minek természetesen a vadászok az okai. Megemlítjük különben, hogy a zsiraffok bőrét, amely egy felnőtt állaton egy hüvelyk vastagságra is megnő, sok mindenre használják az afrikaiak Sandálokat készítenek maguknak többek között, meg ostorokat. 100—125 forint értékben veszik-adják a zsiraffok egész lenyuzott bőrét. De mit fognak majd csinálni, ha már nem lesz zsiraff? Az ember valóban néha kevésbé elővigyázó, mint az állat.

Egy érdekes nyilatkozat. Mántegazza nyilatkozott a minap a zsidó rituális állatvágásról, mely már annyi támadás kútforrása volt. »Nemcsak — mondja a világnevű tudós — hogy a zsidó vágásmetódust nem szabad eltüntetni, hanem a nemzsidóknak is üdvös volna azt elfogadni és mint a leghumánusabb vágási módot általánosságban érvényesíteni.« A német katonai konzervgyárak számára csak ilyen módon szabad az állatokat levágni.

A kik az állatvédelem magasztos eszméjeért fáradoznak, azok a szó szoros értelmében a humánizmusért, a haladásért, a felvilágosodásért harczolnak.

Dr. Szalkay Gyula.

Ó Madarak.

Ó madarak, honnan szálltok?
Hol volt akkor a hazátok,
A mikor itt fázott minden
A esikorgó jégbilincsben?

Hegyek halmok koporsóján
Mint megannyi sirató lány,
Hóvirággal koszoruzva
Álltak a fák siró bűbá'.

Réti patak völgyi csermely
Mégkövesült a mederben
Mint a köny, mely el van tiltva,
De a szívet benne szótítja.

Gyász, halál volt a mezőben,
Jajgatás a levegőben;
A vad orkán megsiratta,
A mi meghalt őmiatta!

Ó madarak, mily jó nektek!
Lám, ti vigan megfellektek:
»Onnan szállunk, ottan voltunk
A hol erről mit se tudtunk.

Más világban, más hazában
Leng föl újra tépelt szárnyam;
Ott vidul fel már csak lelkem,
Hol a földet elfelejtem!

Szabad szárnyunk napfény mellett
A magasban könnyen lengt, t,
S hogyha szálltunk ágról-ágra
Ránk borult a lombok árnya.

Hegyen, halmon, völgyön, réten,
Koszorú volt szórva szélyel,
S menyasszonyok mig kapdosták,
Dalainkat viszhangozták.

Patakoknak renga habján
Kaczagott a kicsi hablány;
Édes álmok éjszakáját
Csillagokkal álmodá át.

Repeső jaj, pezsgő élet
Tölté ott be földet, leget
S az örömet még tetézte
Hogy az ég azt áldva nézte.«

Ó madarak! látom, érzem,
Hogy már itt is így lesz minden;
Hajh! de engem akkor is még
Jégbilincsbe zár az emlék!

Fejes Istrán.

Jön a tavasz.

Itt a tavasz, megjött már a fecske,
Fakad a fán millió levelecske,
Étesz alatt épül már a fészek,
Kis fiaim ne hesegessétek!

Sok szerencse éri a ház népit
A hová a fecske fészket épít;
Szent legyen hát nektek ez a fészek,
Kis fiaim ne hesegessétek!

Lithvay Viktoria.

*

Gondosan ügyelj marháidra, és tartsd szemmel nyájaidat,
Példab. 27, 23.

Madarak a hit világában.

(Befejező czikk.)

A csillogó vitzükör szent madarai közül az *ibis* madár tisztelete oly régi, hogy idejét sem lehet meghatározni. Hiszen az ó-egyptomiak Isis istenasszony hirnökét látták benne, a ki megjelenésével megjósolja a Nilus áradását. Sakharában egy pyramis belsejében ezrével láthatók a bebaizsamozott ibis hullák, illetve múmiák. Josephus azt meséli — írja Brehm — hogy Mózes, midsőn Aethiopia lakói ellen harczba indult, kalitkában ibiseket vitt magával, hogy esetleg a veszedelmes kigyók ellen használhassa őket. A Nilus dagadó árja számtalan bogarat és csuszó, mászó állatot ragad magával s vet ki a partokra, ezeket szedegetik föl az ibisek. De most ritkán, csak kivételkép jelenik meg Egyiptomban. (Vajjon mi üzte el?) S a Nilus áradását csak Nubia déli részén hirdeti. Brehm áfrikai útjában a szélesség 18 ik fokától (Mucheref városától északra) sehol sem látta. Mig a Kék-Nilus őserdeiben nagy csapatokkal találkozott. A régi egyptomiak idejében félig-meddig házi állat lehetett Egyiptomban; hiszen sok helyt templomokban nevelték föl a szent madarat.

S talán a *fenix* sem volt más, mint az ibis valamely rokona, mert az ó-egyptomi iratokban a fénix gémhez, tehát az ibiszhez hasonló madár. Igaz, hogy Brehm szerint valószínűleg az aranyfácán az a regebeli madár. (Khinában: kinki vagy aranytyúk.) Tollainak színe az egyiptomi regékben is aranybiborszín. A legismertebb rege szerint minden 500-ik évben elégeti magát fűszerekből készített fészekben, de hamvaiból megifjodva kel ki. A keresztény mondákban is a fenix a megifjodás jelképe.

A *daru* a magyar nép és népköltészet kedvencz madara: a régiaknál az éberség jelképe volt. És különböző ázsiai nemzetek: kalmukok, japánok, khinaiak szent madárnak tartják most is. A japánok szerint a daru szerencsét hoz, ezért lakásaikat, templomaikat sok helyt a daru képével díszítik.

A daru szépsége, méltóságos, komoly magatartása, kiváló értelmessége mindig és minden időben felköltötte az emberek figyelmét. Ki ne ismerné az *Ibykus* darvairól szóló mondát, a melyet Schiller olyan szépen dolgozott föl? E szerint Ibykus is jó jelnek tekinti a darvak megjelenését, s így szól hozzájuk:

»Seid mir gegrüsst befreundte Schaaren,
Die mir zur See Begleiter waren;
Zum guten Zeichen nehme ich euch,
Mein Loos, es ist dem euren gleich.«

Végül a darvak megjelenése okozza, hogy Ibykus gyilkosai elárulják önmagukat, mert megpillantva a repülő darvakat, az egyik így kiált föl:

»Sieh da, sieh da Timotheus
Die Kraniche des Ibykus! —
Und finster plötzlich wird der Himmel,
Und über dem Theater hin
Sieht man in schwärzlichem Gewimmel
Ein Kranichheer vorüberziehn.«

A darvak szemtanúi voltak a gyilkosságnak, s most itt vannak, hogy tanuskodjanak a szörnyű tettről, s a bűnösöket az igazságszolgáltatás kezébe juttassák.

A *gólya* sok tekintetben emlékeztet a darura. Ép oly büszke önértetes magatartással, lassu, kimért lépéssel járja be a mező és rétet, a vizpartokat és nádasokat, mint amaz. S a néphit szerint áldást, szerencsét hoz a házra, a melyen fészkel.

De fölruházta a természet jósló tehetséggel is. Krónikák följegyzései szerint megjósolja Aquileja pusztulását; Mátyás királyunk halálát.

Az uszó madarak közül a *pelikán* is gyakran szerepel a regékben. Nem csoda, hiszen nagyon érdekes madár. Az a zacskó, mely alsó kávájának két oldalához van erősítve, teszi olyan feltűnővé. Ebben a zacskóban őrzi meg zsákmánya egy részét későbbi időkre, vagy fiai számára. Az eleség közt gyakran véres halak is vannak. S miután e véres táplálékot úgy üríti ki, hogy a zacskót melléhez nyomja: ez a körülmény adott okot arra a regére, hogy a pelikán fölmetszi csőrével a mellét és szive vérevel táplálja éhes fiait.

Több keleti nép nagy tiszteletben tartja. Mahomed törvényei szerint a pelikánt nem szabad megölni, mert, a midőn Mekkában a Kaaba-templomot építették, a vizet nagyon távolról kellett hozni; a munkások kimerültek; s már-már nem volt, a ki a kellő mennyiségű vizet elhozza; de Allah nem akarta, hogy a szent épület félben maradjon és sok, sok ezer pelikánt küldött, a kik torokzacskójokat megtöltvén vízzel, az építő munkásoknak viték.

A vizek madarairól lévén szó, a *lúdról* sem szabad megfeledkezni. A görög hitregében Persephone szent madara volt. A római knál meg épen nagy tiszteletben állott, hiszen éberségével megmentette a Kapitóliumot. S miután tollaival irták ama becses iratokat, a kodexeket, a legtöbb régi nép tisztelettel adózott a lúdnak. Különböben a lúd valóban értelmes állat; s valószínű, hogy a régi emberek élesen meg tudták figyelni és méltányolni is tudták az állatok szép tulajdonságait, s azért részesítették a lúdat is tiszteletben. Brehm csodálkozva mondja: miért rágalmazzák a lúdat azzal, hogy ostoba? Hiszen 45 faja közül mindenik értelmes, elővigyázó. Biztosan meg tudja különböztetni a vadászt a földművestől, pásztortól. Öröket állít ki. Szóval, saját biztonsága érdekében minden faj számos elővigyázati szabályt követ. Repülése pedig könnyed és szép.

A víz tükréről menjünk az őserdőbe, Ceylonba, Indiába; s keressük föl ott a diszes tollu *pávát*. Azt már valószínűleg természetesen találja mindenki, hogy szent madár volt az ó-korban, s az mai napig is. Tehát nem csak a históriában szerepei, mint Nagy Károly kedvencz madara; s mint olyan, melynek tollait a középkor lovagjai és hölgyei díszül használták. (Khinában a mandarinok rangfokozatának megkülönböztetésére szintén pávatollat használnak): de a görögök Junó szent madaraként tisztelték. Indiában, mint szent és sérthetetlen madár ma is nagy

tiszteletben részesül. A ki megöli, bünt követ el. A hindu templomok közelében csapatosan tartózkodnak a félvad pávák, miután a papok táplálják és ápolják őket.

A tyukfélék közül a páván kívül a *kakassal* találkozunk gyakran, mint nagy tiszteletben álló madárral. Mikor a magyar sereg a szent galleni monostort megtámadta, a tornyon levő érczakas láttára úgy megrémültek a magyar vitézek, mintha csak élő lény lett volna s a helyet elhagyták. (Eckehárt.)

Debreczen városnak jegyzőkönyvében olvasható az 1564. nagy tűzvész leírása; s itt többek közt az áll, hogy a leégett Szent-András templom tornyán levő érczakas, midőn a tűz pusztítását tovább jó lélekkel nem nézhette, a toronyról leugrott s magát agyonütötte. Így idézi ezt Ipolyi A. a nevezett jegyzőkönyv alapján. Szintén Ipolyi könyvében (A magyarok mythológiája) olvassuk a következő esetet: Győr ostroma alkalmával Ali pasa megesküszik, hogy akkor veszik be a magyarok Győrt, midőn a sátor hegyébe tűzött érczakas kukorikolni fog, s mikor Pálfinak és Scharzenbergnak sikerült az ostrom, az egész város hallá a kakas szavát.

Sok madár szerepel a magyar nemzet hitregéiben, mint hirnök-madár. Így a páva. A gölya és *fecske* nemcsak a tavasz, de a szerencse hirnökei. A *kakuk* a meleg időjárás hirdetője. Kiáltása jó jel a házasulandókna k. A görög hitregében Hera kormány pálczáján ül. S míg ezek a szerencse hirnökei: a *varjak* és *hollók* bajt és vészt hirdetnek a néphit szerint. A Dózsa vezérelte pórlázadást hollók és *baglyok* hirdették rémletes károgás és huhogás által (Ipolyi A.)

Az éneklő madarak közül nem csak a fecske szerepel az emberiség hitmondáiban. Éneklő madarakkal *успейте* álmodni is jót jelent. A keresztcsőrű *pintyekről*, kedves kis monda szól Németország némely területén; fenyvesek borította hegyek közt, a hol e szép kis madár tartózkodik. A monda szerint ez a pinyőke húzta ki a keresztire feszített üdvözítő testéből a szögeket. Ebben a munkában hajlott el keresztalakban a csőre. Az üdvözítő pedig megáldotta, mondván: sohase rothadjon el tested! S a keresztcsőrű pinyő teste halála után is épen marad.

És a könyvek könyve, a biblia is gyakran foglalkozik a *leguraival*. A kakas szerepe az új szövetségben minden iskolás gyermek előtt ismeretes: „Mielőtt a kakas hármat kukorikolna, te elárulsz engemet!*

János evangélista a Jelenések könyvében így szól: „És a királyi szék körül négy élő lény szemekkel rakva elől és hátul. És a negyedik élőlény hasonlita a repülő *sashoz*.* János evangélistát gyakran ábrázolják sassal. (Barbieri.)

Mikor a kis Jézust bemutatják a templomban, József egy pár *galambot* visz áldozata jeléül.

Jézus megkereszteltetésénél ezt olvassuk: »Megkereszteltetvén pedig Jézus, azonnal feljöve a vízből és ime megnyílnak az

*) A görög mythológiában a kakas, mint az éberség és bátorság prototypusa, Aresnek vala szentelve; de Minerva sisakját is díszítette.

egék és látá az Isten lelkét *galambképen* jönni és rászállani. « Hol keressünk ennél nagyobb fölmagasztalást a madárra? Noénak az özönvíz után galamb viszi meg a jó hirt, S Mózes könyvének följegyzését használta fel Tompa olyan gyönyörű hasonlatul az »*Olajág*« című szonett utolsó szakaszában:

»Türr és remélj! Elmékedjél, imádkozz!
Hadd térjen a beteg lélek magához . . .
Igy, ha követje ott fenn megjelent,
S mint a Noé galambja visszaszántyal
Zöld olajág- s az ég jó válaszával:
Mit újra megnyersz: lelki béke, csend.«

Binder Laura.

Hogyan lettem állatvédő!

III. dijjal jutalmazott pályamunka.

Írta: **Gyalui Bernáth Oszkár** a helyb. kereskedelmi akadémia tanulója.

»Az állat-védelem nemes eszme;
Ezt művelői emberi kötelesség!«

Régen, nagyon régen, talán már hat éve annak, hogy bejött a többi nemes sportok közé az ugynevezett parittyázás. Én mikép a többi suhancz — nem tudom talál-e ez a kifejezés? — hódoltam körünkben divó e szenvedélynek, azon különbséggel, hogy ember, állat; légyen ez utóbbi szárnyas avagy négylábu, — czélba vettem. — Ámbár nem akarom magamat dicsérni, mégis be kell vallanom, hogy e téren, már mint hogy a czélzás terén, elismert tekintély voltam.

Egy szép délutáni napon kimentem a kapu elé, természetesen zsebem teli volt kövel s kezemben az elmaradhatatlan parittyá. —

»Ahol ni, egy czilinder!« kiált reám öcsém, ki második énem volt. — »Na fogadjunk két baraczkba, hogy lelövöm!« — »Már azért sem lövöd le te« . . . Tovább nem folytathatta beszédét, mert a másik másodperczen a czilinder, — azt hiszem nem csekély öröme a tulajdonosának, — a földön volt.

A két baraczkot testvériesen megosztottam t. i. én ettem meg $1\frac{1}{2}$, mond egy és fél baraczkot, míg öcsém csak egy felet.

A szomszéd kapuban egy tisztos nő nézte szomoruan e bravouron-at, de nem szólt semmit; hanem midőn észrevette, hogy egy jól irányzott lövéssel egy kis kutyát kényszeríték megszólalásra, akkor magához hívott és így szólt:

»Tudom, hogy maga, — minék is hívják csak?« . . .

»Oszkárnak . . .«

»Nos, azt tudom, hogy maga Oszkár nagyon szereti a mesét, hát én elmondok magának nem mesét, hanem egy igaz tanulságos történetet, de előbb adja ide azt a parittyát! . . .

Immel-ámmal végre odaadtam, — erre a következőket mondá:

»Mikép tudja, én X comtesse-nél voltam társalkodónő. Egy alkalommal, midőn a comtesse egy házi estélyre készült, egyik

legszébb ruháját ölté magara. Egyszerre csak egy kis sáros kutyácska a nyitott ajtón keresztül, a szomszéd szobából be a miénkbe s egyenesen a méltóságos kisasszony ruhájához dörzsölködik. Mi természetesen a legelső bot után nyultunk, hogy a kis kutyát a szobából kiverjük, midőn a comtesse szava hallik:

Hagyják kérem a kutyát békén, ha be is piszkolta a ruhámat, nem tesz az semmit, van nekem, hála az Istennek! elég más, bár egyszerűbb ruhám; felveszek majd azok közül egyet!

— Más e szavakra hallgatott volna, nem úgy én: megkérdeztem, hogy miért kel oly erősen a haszontalan eb védelmére? Ily választ kaptam:

Ezelőtt pár évvel atyám falusi lakában egyedül voltam a cselédekkel, mert szüleim a szomszéd faluban lakó nagynénémét látogatták meg. Csendesen telt el a nap. Este mikor ép pihenni készültem, az ebecske ugatva szaladt hozzám, én nézve az okot, hogy miért történik ez ugatás, észre vettem, hogy a lépcsőn fölfelé egy gyanus alak jön. Erre csengettem, a cselédek rohanna jöttek hozzám. A misik perczben óvatosan nyílik az ajtó, egy férfi-fej néz befelé, mely fejét meglátván, a kutya iszonyu ugatáshoz kezd. Látva azonban az illető, — ki tolvaj, sőt talán gyilkos is volt, — hogy többen vannak a szobában, keréket oldott. — Tehát azt érdemi talán életem megmentője, e drága kis kutya, vagy annak egyik társa, ki ép oly szolgálatot tehet vagy tett is már másoknak, hogy megverjék?

Én figyelve hallgattam, *mikép most maga*, e történetet.

Ekkor magamhoz tértem és észrevettem, hogy szemeim könnyeznek.

A szülők, tanítók és tanárok szives figyelmébe.

Nagyon kérjük, hogy a gyermekeknek úgy a madarak puszkázását s fészkeik rombolását, mint a szegény bogarak gyűjtését és eleveney való felszurását tiltsák el. Nem tudásvágyból mennek a gyermekek bogarászni, hisz a tankönyvekben és iskolai gyűjteményben megtalálnak minden fajt, hanem csak kegyetlenkednek a szegény védtelen állatokkal, a mi által a gyermekek szive és lelkiülete eldurzul. Az anya gyermekének nemcsak testi, de lelki életének fejlődéséről is felelős Isten és emberek előtt, és ennek bűnös elhanyagolása a gyermekek kedélyvilágának biztos romlását vonja maga után, mely által később embertársaikra nézve is veszedelmesekké lesznek.

Az Á. V. E.

*

Minden őrizettel óvjad szivedet, mert az élet abból származik.
Példab. 4, 23.

Az állatok lelki világából.

A bogarokról.

Irta: Gaál Mózesné.

Jertek velem, kedves gyermekeim, ki a napsugaras rétre, mezőre, a szőlőhegyre, be az árnyas erdőbe, a csillogó tükrű patak partjára, mesélek valami olyanról, a mit láttam is, olyanról, a mit talán csak álmodtam és mit elmeséltek nekem az izgómozgó, röpködő, szaladó, munkában és élvezetben egyformán fáradhatlan bogarak. — Pillantsunk be a virágok keiyhébe, a föld üregeibe, a szikla hasadékaiba.

Milyen csodás életet látunk majd! — Itt lakik a bogárvilág hatalmas népe! Ők, a kik békések és harciasak, kik tudnak gyűlölni, haragudni, de szeretni és örülni is! Van közöttük jó és rossz, van kártékony és hasznos, van szerény és hiú, van szegény és gazdag!

Jertek, üljünk ide e bokor mögé. Csitt, figyeljünk most, Alkonyodik, ez a bogarak legkedvesebb ideje. — Minő zúgás, berregés, zizegés mindenfelé! Nézzétek csak, hogy mozog a föld, milyen serényen mászkál rajta számtalan apró állat. Egyik zsákmányra les, másik mulatságra készül Nini minő csinos bogárkisasszony lépked itt mellettünk: hamvas fekete ruháját három sor drága-kő díszíti — ez a drágaköves futóbogár-kisasszony. Persze hogy bálba készül, nézzétek milyen kényesen léptet picziny karcsu lábaival! Egész sereg tánczos veszi körül: kék katona-egyenruhában, téglavörös hajtókaival, vörös csizmában. Ezek a bogár katonák, a tüzérek, pattantyusok — lövéssel támadnak és védekeznek. A tudós ember *pattantyusbogárnak* nevezi. Szereti is, mert hadban él a kártékony hernyókkal és közülök számtalant elpusztít. A bogárkisasszonyok pedig azért szeretik, mert ők a legfáradhatatlanabb tánczosok.

Nézzétek csak, ott a nyájaskodók közt van egy régi ismerősünk is — a török — vörös bugyogóban; különben *Cserebogár urfi* a neve. Hogy hajlong jobbra-balra — ruhája majd kettéreped a kövér testén — minden-képpen tetszeni akar a szép bogárkisasszonynak . . . De ime, mi lelte? Ejha, hogy össze-rezzent — uczzu neki! Fölrepült a fára.

Nó, ez ugyancsak megszeppent. Tudjátok, hogy miért? . . . Nézzétek, amott jön két testvér, ezek az *Aranyfutoncsook*, híres szépség mindakettő. Aranyzöld és aranysárga reczés a ruhájuk, piros a papucsuk. Még a legyezőjük nyele is piros. Ezt a legyezőt csápnak nevezi a tudós ember. Nos hát ezt a szépséges szép aranyzöld Kerti-futrinkát a cserebogár-urfi valamikor megszerette és fele-régül akarta venni. Az ám, ha a Futrinka-kisasszony nem lett volna olyan büszke, de neki bezzeg nem kellett az amolyan közönséges törökbugyogóban járó bogár. Fogta magát a Futrinka és úgy hátba döngette vakmerő kőrjét, hogy szegény menten a földre gurult. A bős Futrinka testvére —

Aranytyúkocska — e zajra kijött a házból — egy nagy kő alatt laktak — és közös erővel be akarták czipelni a kőröt, hogy elzárják és azután — felfalják! Az ám, mert a két kisasszony szép ugyan, de kegyetlen is — a húsevő bogarakhoz tartoznak.

Szegény török! Kapálódzott lábaival, vergődött ide-oda — már-már a ház ajtajában voltak vele . . . egyszerre magához tért nagy rémületéből, szárnyait kiterjesztette és — elrepült.

Azóta elment a kedve háztűznézőbe menni!

Nini, ott csatlakozik a Kerti-futrinkákhoz egy merész bogár-legény. Tyü, milyen félelmes hosszú bajusza van, úgy kipödörte, mint egy huszár! Aczélkék az egyenruhája, aranyzöld a mentéje csillogó gombokkal. Ez a mente a bogár szárnya — ez az ő büszkesége!

Fényes eszímáján sarkantyút is hord, csakhogy ez a sarkantyú nem szokott pengeni, mint a huszároké.

Délczeg, merész legény! . . . Rettegnék is tőle a bogarak, hernyók, még a tudós ember is *Bábrablónak* nevezi. Nem lesben támadja meg ellenségét vagy zsákmányát, hanem nyíltan, bátran, vakmerően! Küzd végelheletéig, s magát nem adja meg. Még eddig minden dulakodásban ő volt a győztes.

De egyszer mégis járnt.

Hallgassatok csak ide, elmondom:

Ugy-e ismeritek a Czinczéreket? Ó, ezek a legszebb, legnemesebb bogarak! Ezek ugyszólván királyai a bogaraknak. Ott az *Aczczinczér*, kinek bajusza néha ötször olyan hosszú, mint a teste. Hát még a *Hősczinczér*! Milyen erős, milyen bátor, milyen nemes! Soha védtelent nem bánt, nem ejt zsákmányul egy bogarat sem. Erős bár, de szelíd, bár szép — szerény is. Az egész család szereti a zenét! Maguk is ügyesen kezelik a vonót és csendes nyári estéken gyakran lehet hallani édes szomorú nótáikat egy-egy farakás mögül, mert a magányt nagyon kedvelik.

Nős ezzel a Hősczinczérrel gyült meg egyszer baja a rabló kapitánynak — t. i. a Bábrablónak.

Ez pedig így történt.

Egy hegyszakadék mellett szük út vezetett a szomszéd erdőbe.

Ezt a helyet választotta magának a rablóvezér lesőhelyül. Egy farakás mellett meglapult, aztán hirtelen neki esett zsákmányának.

Késő este volt. Egy vörös nadrágos szabólegény ballagott haza felé ezen az uton. Mert van ám a bogarak között is szabó, igaz, hogy mestersége nem épen a ruhavarás — no, de ahhoz hasonló: a ruhák tisztogatása.

Es halljatok csodát! Ez a legény *ingyen* végzi munkáját! Azám, egészen ingyen! Ha valamelyik bogárlegénynek a ruhája poros, avagy piszkos, azt a mi szabócskánk szépen megkeféli csápjával, megtisztogatja — aztán odébb áll, még borraivalót sem fogad el fáradságaért.

Ugyan bizony láttatok-e valaha az emberek között ilyen jószívű munkást? . . .

Nős hát, a mint ezt a jószívű bogárkát meglátja a Rablókapitány, azonnal kész a terve: ezt a szabót zsákmányul ejtem, aztán elköltöm vacsorára friss pecsenyének.

A szabócska vígan füttyörészve jött a szük uton, nem gondolt veszedelemre, hiszen kinek jó a szive, ki becsületes és egész nap csak kötelességét végezte: dolgozott — az mitől félhetne?

Hanem a rablóvezér egyszerre mellette terem:

— Megállj vándor, te rabom vagy!

Szabócskánk ijedségében mukkanni sem mer, a rabló pedig nyakon csipi, a tán fölemeli magasra, hogy földhöz vágja a haláira rémültét, — de ebben a pillanatban valaki erősen megragadja föl-emelt karját.

— Megállj! Ereszd el!

Es szembe áll a rablóval a Hős czinczér. Daczosan néz rája a rablóvezér és rázza fejét annak jeléül, hogy nem engedelmeskedik ő senkinek se a világon.

Hanem abban a perczen a hős egyet suhint a levegőben ostorával, már t. i. csápjával és végig sujt vele a rabló testén. Ez fölszisszen a megszügyenitéstől, zsákmányát elereszti, hanem vad dühvel rohan most a hősnek, ki őt harczra készen várja.

Összecsap a két hatalmas ellenfél, csak úgy recsegnek lábaik egymás kemény testén. A földet felturja a rabló erős hátsó lábaival, az elsővel pedig átkarolja ellenfelét és igyekszik őt leteríteni. De a hős bár nem olyan izmos, de ügyesebb, nem engedi magát!

Most fejökkel ütköznek össze, mint két bika, nagyot koppannak egymáson, hanem egyik sem szédül el!

A levelek, száraz galyak erősen zörögnek alattuk, a fű letaposva szomoruan terül el a földön a kettő pedig dühösen küzd — már nem lát egyebet, mint ellenfelét.

Hanem a nagy zajra összegyűl egyiknek is, másiknak is rokona, vagy pajtása és végre elválasztják a két dulakodót.

A rabló még egyszer fölemeli öklét és megrázza hatalmasan a hős felé:

— Meglakolsz te még ezért az ostorcsapásért, Czinczér!

— Az ostorcsapást megérdemelted — felel a rettenthetetlen hős — mert védtelent támadni meg: — gyávaság!

— Nő majd megkérdezem még egyszer tőled, ki a gyáva, de akkor ép bőrrel, tudom, nem távozol többé a csatából.

— Veled vívni nem akartam sem most és nem fogok ezután sem, én csak a tehetetlent, az ártatlant védem, de *rablóval* — nem állok ki viadalra!

Ez volt tudtommal első és utolsó harczuk.

A szabócska persze nem tudhatta, hogy melyikök győzött — úgy elinált onnan mint a szél.

A *Hősczinczér* pedig a barátjával a *Szarvasbogárral* frigyét kötötték, hogy ezentul is megvédik az ártatlan, apró bogarakat a Bábrabló és társai kegyetlenkedéseitől.

Mert a Szarvasbogár szintén a nemesebb fajtájú bogarak

közé tartozik, szive jó s bár erejénél fogva fölvehetné a harcot bármelyik erős bogárral, mégis jámbor életü.

Ékes fejdíszre pedig egyetlen a maga nemében és ezt maga szerezte magának: derékségével, könyörületességével. Ha nem halottátok még meséjét — ime, elmondom én:

Valamikor régen történt, mikor az emberek a puska hatalmát még nem ismerték — egy vadászat alkalmával a gyönyörű szarvas megszelésült. A nyílvesző mélyen belefuródott a nemes állat testébe, a ki maga is sebes nyilként röpült végig a hatalmas fák között. Már-már fogyni érzi erejét — már közeledni hallja ellenségeit — még egy végső kétségbeesett erőfeszítés — és egy hatalmas cser lábainál összeroskad az üldözött szép állat. Még egyszer föltekint, szelid nagy szeméből annyi kín, annyi kétségbeesés tükröződik... egy köny pedig e tiszta, ártatlan szemekben — irgalomért esedez.

De a vadász nem ismeri az irgalmat... E pillanatban sűrű sötét köd száll az erdőre és az őserdő szellemóriása, vedő kezeivel eltakarja az üldözött állatot.

A vadász eltévesztette az utat, a szarvas meg volt mentve, -- de sebéből melegen szivárgott ki vére, piros, meleg vére.

Büszke feje a földre hajlott, pompás királyi agancsaira a sűrű bokor zöld levelei ráfonódtak.

Alig lihegett — érezte a halált, de nem fájt az most úgy neki, mintha a vadász kése furódott volna szívébe.

A fának egyik ágáról résztvevően nézte a nemes állat, szenvedéseit egy bogár.

»Nem, nem szabad neked meghalnod« — ilyenfélét érezhetett, mert szárnyait kiterjesztve zúgva repült az erdő mélyébe.

— Segíts, Nimród, te olyan bölcs vagy.

— Kin segítek? ... kérdé a törpe, és több száz eszten-dős arczán jóakaró mosoly futott végig.

A vadász nyila belefuródott a legnemesebb állat testébe... most ott fekszik az erdő sűrűjében, haldoklik.

— Hogyan jutok hozzá?

— Jer, szárnyaim elvisznek — ülj a hátamra.

A törpe fölült és a bogár szárnyait kiterjesztve, gondosan elvitte az erdő bölcsét a beteghez.

A szarvas, hála a bogár jószívűségének és az öreg törpe ügyességének, felgyógyult.

És ime, újra megjelent az erdő szellemóriása, de ezuttal nem sötét ködöt terjesztve maga körül, hanem méla nyájas holdvilágot.

— Legkedvesebb állatommal tettél jót — szólott mély érczes hangon — légy hát ezentul hozzá hasonló: tested színe az övé legyen, de hord az ő díszét is — pompás agancsait, melyek védnek és díszítenek ezentul, melyért megbámulnak, de szelidsége is tulajdonod legyen, melyért majdan szeretni fognak.

A szellem eltűnt — a bogár pedig meglátta magát a harmatcsepp tükrében : dőlözegen, díszes agancsakkal és büszke boldogság töltötte el. Szárnyait kiterjesztve zúgva repült tova és bánulva nézte őt az erdő és az erdő lakói.

(Befejező közlemény következik).

*

A madarak, mint építészek.

Az angol »Zoologist« című természettudományi szaklapban Butler tanár egy tanulmányt írt a madarak fészekrakásáról, melyet az összes európai sajtó átvett, legalább kivonatban. Butlernek volt néhány bengáli madara, melyet Japánból küldtek neki. Japánban, a hol ezzel a madárral jelentékeny kiviteli kereskedést üznek, apró kalitkákban tartják őket, hol egészen durva fészket raknak. Butler abba a kalitkába, melyben néhány kora ifjúságától fogva fölnevelt japáni bengáli madarat tartott, egy maroknyi fűvet dobott. Az apró madarak menten a fűszálakra vetették magukat és sorra a kalitkának egyik zugába hordták, hol csakhamar fészket raktak belőle, melynek fent boltozata, oldalt pedig nyílása volt; a fészkek szakasztott olyan volt, a milyent a bengáli madarak Japánban a szabadban szoktak rakni. Miképp magyarázzuk meg ezt? Az apró madarak szülőiktől nem tanulták el a fészekrakás művészetét, más hasonló fajtájú madarakkal, melyektől a fészekrakás tudományát elsajátíthatták volna, nem érintkeztek. Azt kell tehát föltenni, hogy szülőiktől örökölték azt a természeti ösztönt, hogy ugyanazt a fészket rakták, a melyet őseik évezredekken át raktak.

A következő pár eset, mely más forrásból van, ezt megcáfolja, a mennyiben megmutatja, hogy a madarak, még ott is, a hol fűvük van, nem mindig azt használják fel építő szerek gyanánt, hanem a mi nekik -- éppen jobban tetszik, lévén a madárvilágban is excentrikus izlésű alakok.

Az egyik furcsa fészket egy rigó rakta, Lille közelében, a távirókban használt hosszú papírszalagokból. A rigót mindenképpen dicséret illeti ezért. Először, mert három kilométer távolságban volt onnét a táviróhivatal, ugyancsak sok derekas titat kellett hát megtennie, a míg a keskeny papirosszalagokból összefonta a fészket. De meg azért is, mert nem közönséges hőtni ismereteket árult el így, lévén a papiros a legrosszabb melegvezetők egyike, vagyis melegtartó.

A második furcsa fészkek nem messzi Besançontól volt, és a szárnyas lakója ezt csupa — órarugókból rakta össze. Besançonban igen sok óragyár van, onnan lopkodhatta össze a tolvaj szarka, a melyet már nem dicsérhetünk meg hőtni ismereteinek miatta lévén az érczek jó melegvezetők.

A harmadik furcsa fészkek pedig ott volt tavaly egy kis falu közepén, olyan háznak az udvarán, a melyben két hatalmas szent-bernáti kutya tanyázik. A madár i le-oda repült az óljuhöz és fészket ime az elhullott — kutyaszőrökből rakta össze.

Ezen három fészekrakás módja és kivitele inkább a »tudományt«, mintsem az ösztönt árulja el. Szükségből építik fészket, és szegény kis eszük szerint: az egyik védett helyen jobb anyagból, a másik kitett ponton, gyöngébb tudományyal. G. Labadie-Lagrave egy a párisi Figaróba írott cikkében (»Les nids des oiseaux«) azt állítja, hogy a madár fészekrakásánál semmiféle ötletnek vagy fantáziának nem enged, csupán csak és minden törvénynek, a mely kivételt nem tűr meg. Az egyik madár fészket bokorban rakja, a másik fán, egy harmadik a házfedelek alá, a negyedik a nádban, de egy faj sem gondol arra, hogy a természet sugallta építészeti törvények alól kivonja magát.

Igy könnyen érthető, hogy az ornithologus, ki alaposan ismeri a különféle madárfaj külön regulájának minden detailjét, az erdő közepén is megtudja mondani; itt egy czinege, ott meg egy zöldike fészkenek kell lennie. A Deutscher Hausschatzban Scheidt beszéli el azt a naiv módot, hogyan épített és épített egy czinege fészket egy irtás alatt levő erdőben, tavaszkor levágtak valahol egy erdőt; az első fasorokban, melyek lehulltak, kicsi fészkek voltak. A madarak a helyett, hogy más vidéket kerestek volna, újra hozzáfogtak a fészekrakáshoz, a legközelebbi fákon rakva, a melyek még álltak. Másnap ezek a fák estek el a kalapács alatt és a szerencsétlen madárcák megint csak raktak fészket a legközelebbi fákon, úgy hogy nap-nap után levágták a fészekhordó fákat s így ennek csak akkor lett vége, mikor az erdőnek vége volt.

A madarak, ha egy helyhez szoktak, évről-évre ugyanarra a helyre építik újra házacskáikat. Egy kicsit meggondolatlan fűrj-pár egy nagyon frequentált út gödrében rakta tojásait; az arra járó-kelő népek és szekerek annyira zaklatták, hogy kénytelen volt tojásait ott hagyni. Egy másik kis madárnak meg az jutott eszébe, hogy egy rég nem használt s valamely pályaudvaron felejtett mozdulatlan vagonban rakja meg a fészket. De egy szép nap annyi utas került, hogy a rég nem használt kocsi oda csatolták a vonathoz, a mely magával vitte ismeretlen tájékokra a félig nyílt tojással teli kis fészket. Mindebben mi nem az ösztönt látjuk, hanem a kombinációt, mely persze a mint embereknél is megszokott történni, néha »mala combinazione«-nak bizonyul a fészkek helyének választásában.

A »Journal des Débats« »Revue des sciences« rovatában igen érdekes, habár nem éppen új adatokat közöl a — kakuk fészekrakásáról, az az a nem rakásáról; mert ez a kényelmes állatka tojásait tudvalevő — más madár fészkebe rakja le, minden tojást más idegen fészkebe és nagyon ritka eset, hogy az anya, a mely ki sem költi őket, hanem az idegen madáranymára bizza ezt a kissé unalmas üzletet, néha nagy ritkán eledelt visz a kicsijének. Ily ritka esetet De Rocquigny d'Andanson figyelt meg, a ki igen érdekes dolgokat közöl a kakuk családi életéből. D'Hamonville báró meg egész listát készített ama fészkekről, a melyekben — kakuktojást talált.

A kakuk hozzánk orgonavirág előtt érkezik, mindig április első felében, mint a csalogány és elmegy augusztus vé-

gével vagy szeptember elején, az első chrysantém közeledtével. Aztán menekül a melegebb tájakba, egészen Kelet-Indiáig és a Suedanig, el a pacsirtákkal s csalogánnyal, a fecskével.

No de most köztünk vannak ők mindnyájan és gyönyörköd-
tetnek bennünket. Megérdemlik, hogy hálából legalább ne bánt-
sák őket és fészkeiket.

A keleti népek szívesen látták, ha a madarak a templomok-
ban fészkeltek; előttük sérthetlenség, ugyszólván maga az isten-
ség védelme alá helyezve voltak. Varro meg a fecskéket, melyek
egy Appollotemplom rekesze alá rakták volt fészkeiket: »Apollo-
nis hospitae«-nek, Apollo vendégeinek nevezte. Bár csak mindenki
vendégének, kedves vendégeinek nézné a gyönyörű kis csodákat;
a madarakat.

Széchné Lorenz Josephine.

A gyermek és a veréb.

Veréb koma szépen jára,
Törbe esett s megfogám,
Nézze, hol a kaliczkám.
Oda zárom mert hamis.
Nem banom, ha meghal is,
Mert ám maguk kárt csinálnak,
Gyakran a vetésre szállnak.
És a búzát seregestül
Lepusztatják kegyetlenül.
Jó hogy maga itt vagyon,
Több kárt nem tesz fogadom.

*

Ugyan kérem igen szépen!
Mond a veréb nem igaz,
Dehogy igaz, nem biz az.
Hát nem látta, hogy tavasszal,

Miként bánok a hernyókkal?
Mind én szedem le a fáról.
Ugyan hogy is szólhat kárrol?
Hát még midőn, mint a felleg,
Annyi cserebogár repked,
S reá száll a gyümölcsfára,
Hogy virágát összerágja?
Én vagyok ki leszedem,
S félbe másba megeszem
Higyje el, ha én nem volnék,
Ugy gyümölcsöt riánk ennék.
És ha egy szem buzaszemen
Kivánságom fennakad,
Azért buza csak marad.
Ezt még kárnak sem vehetjük,
Ha hasznomat megtekintjük.

A csalán mint takarmány. A csalánt, mint hasznos takar-
mányt nagyban vetik Svédországban. Minden talajban megnő;
nem igényel semmi fáradságot és ápolást, kibírja a jó és rossz
időt és minden esztendőben 5-ször, 6-szor lehet vágni. A tehe-
nek melyek ezzel a növényvel táplálkzznák sok és jó tejet ad-
nak. Legjobban izlik nekik a csalán, ha legvágja bizonyos ideig
a mezőn marad.

*

1898-ra tagsági díjukat eddig befizették:

(Folytatás.)

Dr. Abt Antalné.
Ajtai K. Albert szerkesztő (2 frt).	Dr. Kánitz Ágostonné.
Keul Sarolta.
Dr. Ákoncz Károlyné.
Aubin Károlyné tábornokné.
Aubin Róza.	Dr. Kiss Mórné.
Kőváry Dalma.
Lindner Augusta.
Dr. Békéssy Károly egyet. tanár.
Gr. Béli Ákos főispán.
Brandt Elza.	Dr. Lindner Gusztáv egyet. tanár.
Matskássy Pál árvaszéki ülnök.
Dr. Brandt Józsefné.	Dr. Meltzl Hugóné.
Merza Lajosné.
Dr. Czikmántory Ottó ügyvéd.
Deáky Albert ügyvéd.	Dr. Ováry Kelemenné.
Pallós Albert polg. fiúisk. igazgató,
Papp Áronné.
Dr. Engel Gábor egyet. tanár.
Dr. Engel Gáborné.	Peielle Istvánné.
Peielle Róbert.
Dr. Farkas Gézáné.
Fazakas József tanár.
Gajzágó Antalné.	Péterfi Zsigmond.
Péterfi Zsigmondné.
Dr. Gállfy Endréné.
Gállfy Róza.	Dr. Pisztorj Mórné.
Dr. Purjesz Zsigmondné.
De Gerando Antonina.
De Gerando Attiláné, Teleki I. grófnő.	Dr. Schilling Lajosné.
Dr. Góth Manoné.
Grätz Mór evang. lelkész.	Dr. Szamosi János egyet. tanár,
Szász Gerő ev. ref. esperes,
Székly Miklós gyógyszerész.
Dr. Gyalui Farkasné.
Gyárfás Benedekné.
Gyalui Lászlóné.	Br. Szentkereszty Zsigmondné.
Szűllő Árp d.
Haller Rezsóné.	Gr. Teleki Károly.
Koltói gróf Teleki László.
Dr. Hóntz Kálmán orvos.
Hory Béla árvaszéki elnök.
Huszár Ferencz tanító Páifalva (új.)	Koltói gróf Teleki Lászlóné.
Tomachot Fanyó,
Turesányi Cyula evang. lelkész.
Dr. Hintz György, gyógyszerész.
Hirschfeld Sándor.
Izay Árpád.	Dr. Udránszky Lászlóné.
Gr. Wass Ottilia.
Dr. Jenei Vikterné.	Br. Wesselényi Istvánné.
Br. Wesselényi Miklós.

Dr. Weisz József ügyvéd.

Szárnyasok hizlalása, állatkinzás: töménés nélkül. Libát, kacsát, csirkét 5—8—10 nap alatt ily módon lehet jól meghizlalni. Tiszta fásketreczben kell tartani, mely két lábnyira a föld fölött áll és minden nap friss, száraz hamuval be lesz hínlve. A szárnyasok tápláléka leszedett tejben s 1 evőkanálnyi szénszavas sziksóban, (natruban) megfőtt rizs, és kétszer napjában friss ivóviz tiszta edényekben. A legcélszerűbb edény az agyag — vagy kőedény, mert jól lehet tisztítani és nem savanyodik meg, a mi mindenek előtt kerülendő.

